

The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

MOP. MS MAKHANYA, MOGOKGO LE MOTLATSAMOTŠHANSELARA

YUNIBESITI YA AFORIKABORWA

**KAMOGELO, KAROLO 2: SEMINARA LE GO TLHOMIWA GA BUKA,
Yunibesiti ya Aforikaborwa le Diyunibesiti tsa Aforikaborwa tse di mo
Kgabaganyong: Kago ya Yunibesiti ya Aforika: Maloba, Gompieno le
Isago**

Holo ya Senate, Khamphase ya Unisa ya Muckleneuk

7 Lwetse 2018

- **Motsamaisatiro: Motsamaisatiro, Ngaka Somadoda Fikeni,
Mokaedi: Diporojeke tse di Kgethegileng le Mogakolodi wa
Mogokgo le Motlatsamotšhanselara**

- Moporofesara R Viljoen, Modulasetilo: Lefapha la Hisetori le Moeteledipele wa Porojeke
- Moporofesara A Manson, mokwadi wa kgatiso
- Moporofesara A Bawa, sebuisegolo sa rona gompieno (Setlhogo: Unisa le Tsela ya rona ya Tlhabololo ya Bosetšhaba)
- Ditokololo tsa Khuduthamaga ya Unisa le Botsamaisi jo bo Atolositsweng
- Bannileseabe mo tshokologong eno:
 - Moporofesara A Keet, Modulasetilo: Komiti ya Bookamedi ya Tona ya Diphetogo mo Thutong e Kgolwane
 - Moporofesara N Baijnath, Mokhuduthamaga: Lekgotla la Thuto e Kgolwane
- Badiri ba Unisa
- Baithuti ba Unisa
- Baamegi ba Unisa le ditokololo tsa mekgatlho ya setheo sa rona
- le khwaere ya rona ya Unisa

Madume go lona lotlhe, mme ke le amogela mo karolong ya bobedi ya seminara le go tlhomiwa ga buka. Nte ke amogele ka tsela e e kgethegileng, baeng botlhe le ditokololo tsa phanele tse di sa tswang go nna le rona fano, le ba ba tlaa bong ba amogana le rona botlhale le dipono tsa bona.

Mo karolong ya mosong ono re amogane megopolo e e farologaneng le dipono ka ga leeto leno le legolo la Unisa mo dingwageng tse di fetileng di le 145, mme re amile seabe sa yona le ka moo e amileng Aforikaborwa ka gona mo pakeng eo. Ke akanya gore rotlhe re dumelana gore e ne e le karolo e e kgatlhisang e le ruri. Mo thapameng eno, re tlaa bo thata re lebile kwa pele jaaka re akanya ka isago: Isago ya baithuti ba rona, seabe se Unisa e tlaa nnang naso go bopa isago eo mme gape, ka moo Unisa e amang le go tshwaela mo tlabolong ya setšhaba sa rona ka gona.

Dingwaga tse di fetileng di le 50 le go feta, di nnile le ketsaetsego mo kgannyeng e e phuthologang ya diphetogo tsa sepolotiki tsa Aforikaborwa, mme seno se bonagala mo tseleng ya thulaganyo ya yona ya thuto e kgolwane. go tswa mo go neng setheo se se logeletsweng mo kagegong ya mmuso wa tlhalele go tloga ka 1948 go fitlha kwa tshimologong ya bo1990, Unisa e fetogile go nna yunibesiti e e bontshang le go tsweletsa popego ya setšhaba sa temokerasi mme e diragatsa seabe sa thotloetso mo go atoloseng phitlhelelo ya thuto e kgolwane mo lephateng. Go feta nngwetharong ya baithuti ba Aforikaborwa jaanong ba ikwadisitse le Unisa, mme go bonala fa seno se tlaa oketsega le fa go ntse go tlhagelela batlamedi ba poraefete. Maabane ke ne ke buisa, go fa sekai, gore Stadio jaanong e na le

baithuti ba le 29 000 ba ba latelang mogopolo wa bona wa "yunibesitibontsi" o o tlamelang ka thuto ya mo phaposing le ya kwa kgakala mo dikhosong tse di farologaneng tse di gona le tse di rulagantsweng tse di farologanang go tswa go thadiso ya fešene go ya go boenjiniiri, le botsweretshi jwa tiragatso le kgwebo.

Le gale leeto la rona le ntse le aparetswe ke kgaratlho e e tswelelang pele ya go fetola diteng tsa thuto tsa dikhoso tsa rona le go fetola selebo sa rona sa setšhaba go akaretsa ditlhokego le dinnete tsa Aforikaborwa le kontinente ya Aforika jaaka e ikadile. Seno se netefaditse gore Unisa e nna e farologane ka semelo le se re se neelang mme re tshwanetse go agelela mo go seo. Re tlhomile kgato mo kontinenteng ya Aforika le kwa kgakajana le leinakgwebo le lemogwang mo lefatsheng. Re tshwanetse go dirisa seo thata.

Mongwe le mongwe yo o buisang ka hisetori ya Unisa mo ngwagakgolong o o fetileng a ka se palelwe ke go lemoga marara a setheo seno se segolo thata le seabe sa sona se se seng bonolo mme se tsosa dingangisano mo mmusong le mo thutong e kgolwane mo Aforikaborwa. Fela jaaka ditheo tse di sa bolong go nna teng, Unisa e bopilwe ke tse dintle le tse di maswe, mme, le fa boswa jo bo sa iketlang bo tswelela go kgoreletsa seelo se se eleliwang sa diphetogo tse di bobebe, gona di tlamela ka selebo sa tsepamo se se

gokaganyang kgolo ya setheo.

Ga go na pelaelo ya gore Unisa ke Yunibesiti e e gaisang ya thuto ya kwa kgakala. Jaanong re tlaa netefatsa jang gore e tswelela go galalela le go tshwaela go susumetsa tlhabololo ya rona ya bosetšhaba? Rotlhe re itse puo e e reng: Ba ba sa ithuteng mo hisetoring ba ka e boeletsa. Leeto la rona ga le ise le nne, e bile le ka se nne bonolo. Diphetogo tse di buiwang tsa Indaseteri tsa bo4 ka kgonagalo ya tsona e kgolo ya tlhabololo ya bosetšhaba – bogolo segolo ka ODeL – di re pateletsa go samagana le dikgwetlho tse di tlabang: tse di malebana le diphetogo, tirisanommogo le go bona bokgoni jo re bo tlhokang go netefatsa gore re tswelela go nna maleba le bokgoni le gore dialogane tsa rona di supega jaaka baagi ba botlhokwa le ba ba nang le maikarabelo ba lefatshe. Hisetori ya semmuso ya Yunibesiti ya Aforikaborwa e tlamela ka serala le dipalopalo tsa dithuto tse di ithutilweng, moo dipuisanong tsa isago ka ga Unisa di ka agelelwang gona jaaka re tsena mo pakeng e e botlhokwa le marara mo tlhabololong ya thuto e kgolwane mo Aforikaborwa.

Seno ke se se gaufi thata le pelo ya sebui segolo sa rona mo thapameng eno, Moporofesara Ahmed Bawa, yo ga jaana e leng Mokhuduthamaga wa Diyunibesiti tsa Aforikaborwa, e leng mokgatlho o o emelang diyunibesiti tsotlhe tsa setšhaba di le 26 mo

Aforikaborwa. Mokgatlho wa Diyunibesiti tsa Aforikaborwa o tlhama dipholisi, o buisana ka maiteko a dipholisi a mmuso mme o fitlhelela ditlhokego tsa tsweletso ya lephata. Pele ga foo, Moporofesara Bawa e ne e le Motlatsamotšhanselara wa DUT; *Associate Provost*, Kholetšhe ya Hunter , Yunibesiti ya New York (City University New York); le Mothusa Motlatsamotšhanselara kwa Yunibesiti ya KwaZulu-Natal, gareng ga maemo a mangwe a mantsi a botlhokwa. O na le borutegi ba PhD go tswa kwa Yunibesiti ya Durham mo mererong ya tiori ya fisikisi (theoretical physics). Mme fela jaaka bontsi jwa "lebebe" la loago le sepolotiki mo Aforikaborwa, Moporofesara Bawa ke moithuti wa maloba wa Unisa, mme o amogetse BSc ya gagwe ka 1982 (dirutwadigolo tsa gagwe e le Mathematics le Physics). Moporofesara Bawa e ne e le molweladitshwanelo wa baithuti. Go a kgatlhisa gore o gakologelwa gore o ne a rutwa ke motlhatlheledi yo sefane sa gagwe e neng e le Verwoerd. Go bahisetori ba ba gareng ga rona, gongwe go ka nna mosola go okomela hisetori go bona gore a motlhatlheledi o ne a amana le Ngaka Verwoerd yo o simolotseng thuto ya bantsho (bantu education). Fa go le jalo, seo se oketsa khumo, marara le mokgwa o o ganetsanang wa setheo seno sa rona se se gaisang.

Moporofesara Bawa, o amogelesegile thata. Kitsiso eno e e sobokantsweng ga e tthalose sentle tshwaelo ya gago e kgolo le e e kgatlhisang mo thutong e kgolwane ya Aforikaborwa, fela e tlamela ka

lemmenyana le tihomamiso ya maitlamo a gago mo thutong e kgolwane, a o a bontshang mo thapameng eno. Re emetse go utlwa se o tlileng go se amogana le rona.